

Stan języka polskiego w Kijowie

Motywy podjęcia przeze mnie pracy badawczej nad obecnym stanem języka polskiego w Kijowie było moje zainteresowanie geografą lingwistyczną (geolingwistyką) - działem geografii i językoznawstwa, zajmującym się przestrzennym rozmieszczeniem języków, ich odmian i dialektów, a także ich zgrupowań. Zainteresowanie to wynika z mojej specjalizacji. Studiowałam geografę, a następnie filologię polską. Połączenie tych dwóch dziedzin ułatwia mi zadanie oraz dostęp do odpowiednich źródeł. Kolejnym powodem był brak opracowań w wydanych dotychczas publikacjach, dających „całościowy” obraz Polonii Kijowa.

Głównym celem tych badań przeprowadzonych było uzyskanie informacji na temat aktualnego stanu języka polskiego w Kijowie, miejscu mojego zamieszkania, poprzez uogólnienie dostępnych informacji o języku polskim w stolicy Ukrainy.

Ze względu na duży zakres zagadnienia, nie jest możliwe szczegółowe opisanie wszystkich aspektów stanu języka polskiego w Kijowie: na przykład badania poprawności językowej wśród Polonii, błędów językowych kijowskiej Polonii, informacje ze szkół językowych na temat skali zainteresowania nauką języka polskiego w ciągu ostatnich lat. Postanowiłam więc w mojej pracy skupić się na ogólnej informacji.

Zbadane zostały następujące zagadnienia szczegółowe:

- 1) ile osób uczęszczających na filologię polską i do innych placówek edukacyjnych oraz do organizacji polonijnych, ma pochodzenie polskie,
- 2) ile z nich nauczyło się języka polskiego w domu rodzinnym,
- 3) ile ma Kartę Polaka,
- 4) za kogo sami siebie uważają,
- 5) gdzie się nauczyli albo się uczą języka polskiego,
- 6) powody podjęcia nauki języka polskiego,
- 7) jaki odsetek podtrzymuje swój poziom językowy poprzez czytanie polskich książek i oglądanie polskich filmów,
- 8) jak oceniają swój poziom językowy,

9) najważniejsze placówki edukacyjne oraz organizacje polonijne Kijowa, w których się odbywa nauka języka polskiego.

Przedmiotem badań uczyniłam ośrodki polonistyczne Kijowa, organizacje polonijne Kijowa oraz pojedyncze osoby polskiego pochodzenia, nienależące do żadnej organizacji polonijnej.

Metody badawcze stosowane w pracy:

- ankiety,
- opracowanie źródeł, w tym strony Głównego Urzędu Statystycznego Ukrainy, badania "Obraz polonistyki włoskiej w świetle badań ankietowych", gazety "Dziennik Kijowski", strona Ambasady Polskiej w Kijowie, itp,
- analiza,
- interpretacja,
- uogólnienie,
- wnioskowanie.

W przeciwieństwie do innych metod badawczych, ankiety należą do najprostszych narzędzi dających odpowiedzi na badane pytania. Ankiety nie są zbyt skomplikowane i czasochłonne, więc istnieje większa szansa, że skłonimy kogoś do udziału w niej. Przede wszystkim są darmowe. Z powodu automatyzmu oszczędza najbardziej zmudnej części dla badacza decydującego się na tradycyjną, papierową formę. Polega ono na przenoszeniu odpowiedzi na pytania do jednej, wspólnej bazy danych, bo tylko w takiej formie można je analizować. [1]

Tabela 1. Zalety i wady ankiety jako metody badawczej

Zalety	Wady
Prostota formy	Niemожność pogłębienia problemu
Łatwe dotarcie do respondentów	Powierzchnowy, "ilościowy" charakter
Przystępność w analizie	Brak możliwości bezpośredniego kontaktu z respondentem

Wygoda w prezentacji wyników	Mowa ciała, gestykulacja wyłączone z analizy
Niski koszt	Nie każdy ma dostęp do Internetu, co może utrudnić dostęp do konkretnych (np. starszych) respondentów
Anonimowość – stymuluje do większej "otwartości" respondenta	
Nie są czasochłonne	
Automatyzm – brak potrzeby kodowania, samoczynna baza danych	
Orientacja online	

Źródło: E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2004, s. 308-310

Lista uczelni wyższych i placówek oficjalnych w Kijowie, na których wykładany jest język polski

- 1) **Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki** (ul. Wołodymyrska 60, 01033 Kijów, Ukraina)
- 2) **Akademia Kijowsko-Mohylańska** (ul. Skoworody 2, 04070 Kijów, Ukraina)
- 3) **Akademia Dyplomatyczna Ukrainy przy MSZ Ukrainy** (ul. Welyka Żytomierska 2, 01001 Kijów, Ukraina)
- 4) **Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. Drahomanowa** (ul. Pyrohowa 9, 01601 Kijów, Ukraina)
- 5) **Narodowy Uniwersytet Lingwistyczny** (ul. Wielka Wasylkiwska 73, 03680 Kijów, Ukraina)

6) **Uniwersytet Techniczny „Politechnika Kijowska”** (prospekt Peremohy 37, 03056 Kijów, Ukraina)

7) **Akademia Zarządzania Publicznego** (ul. Iwana Kudri 33, 01042 Kijów, Ukraina)

8) **Uniwersytet im. Borysa Grinczenki** (ul. Bulwarno-Kudriawska 18/2, 04053 Kijów, Ukraina)

9) **Uniwersytet Państwowej Służby Podatkowej** w Irpiniu obw. Kijowskiego (zajęcia fakultatywne), ul. Uniwersytecka 31, 08201 Irpiń, obw. kijowski, Ukraina

10) **Biblioteka im. Adama Mickiewicza** (biblioteka literatury polskiej) (01054 Kijów, ul. I. Franki 16/2)

11) **Dom Polski** w Kijowie (Kijów, ul. Saksahańskiego, 99, lok. 4)

12) **Instytut Polski** w Kijowie (01901 Kijów, ul. B. Chmielnickiego 29/2, lok. 17)

13) **Centrum „Polski w Kijowie”** (ul. Budiwelnykiw, 38/14, b. 24, dyrektor Joanna Dubrowska)

14) **NWK Liceum Międzynarodowe „MAUP”** (ul. Frometiwska 2, 16, Kijów, 03039)

15) **Szkolny punkt konsultacyjny przy Ambasadzie** (pomieszczenie szkoły ogólnokształcącej 58 przy ulicy Ały Gorskij 3) działa od 17 lat przy Ambasadzie dla dzieci obywateli Polski, czasowo mieszkających za granicą, a także dla ukraińskich dzieci pochodzenia polskiego, które dobrze mówią po polsku. Punkt Konsultacyjny, inaczej zwany szkołą polską, działa 3 dni w tygodniu, od wtorku do czwartku, od godziny 15.45 do 20.40. Każda klasa ma zajęcia 2 razy w tygodniu. Zajęcia odbywają się na wszystkich poziomach przygotowania: dla szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum.

Organizacje mniejszości polskiej w Kijowie

W całym Kijowskim Okręgu Konsularnym działa 45 organizacji mniejszości polskiej, zrzeszonych w Związku Polaków na Ukrainie i Federacji Organizacji Polskich na Ukrainie, jak i nie należących do tych dwóch central, w tym 20 organizacji w samym Kijowie. [2]

Są następujące:

1. **Związek Polaków na Ukrainie** (Adres: 01030 Kijów, ul. I. Franki 40b, prezes: Antoni Stefanowicz)

2. **Federacja Organizacji Polskich na Ukrainie - „Dom Polski” w Kijowie** (Adres: 01032 Kijów, ul. Saksahańskiego 99 m.4, dyrektor: Maria Siwko)

3. Narodowościowo-Kulturalne Stowarzyszenie Polaków „Zgoda”

(Adres: 03037 Kijów, ul. Braci Zerowych 1/3, m. 12, prezes: Oleg Krysin, wiceprezes: Julia Ferencewa)

4. Kijowskie Polskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe im. A. Mickiewicza w Kijowie (Adres: Kijów 01030, ul. Iwana Franki, 16/2, prezes: Irena Gilowa, wiceprezes: Olena Cwietowa)

5. Polskie Stowarzyszenie Medyczne na Ukrainie (Adres: 01054 Kijów, ul. J. Kociubińskiego 9, prezes: prof. dr med. Anatol Świącicki)

6. Kijowskie Polskie Zgromadzenie Szlacheckie „Zgoda” im. Mariana Małowskiego (Adres: 03062 Kijów, ul. Honczarowa 8 m.2, prezes: Roman Małowski)

7. Kijowska Polska Asocjacja Młodzieżowa „Młodzi i Kreatywni” (prezes: Larysa Bułanowa)

8. Rzymsko-Katolickie Towarzystwo „Polonia” w Kijowie (prezes: Ludwika Niżyńska, wiceprezes: Konstanty Zielunko)

9. „Dziennik Kijowski” (Adres: Kijów 03040, ul. M. Stelmacha 10a, biuro 512, redaktor naczelny: Stanisław Panteluk, zastępca redaktora: Andżelika Płaksina)

10. „Krynica” - Kwartalnik (Adres: 04119 Kijów, skr. poczt. nr 88, red. nac.: Dorota Jaworska)

11. Kijowski Oddział Związku Nauczycieli Polskich na Ukrainie (prezes: Natalia Doroszkiewicz)

12. Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich na Ukrainie (Adres: 01033 Kijów, ul. Saksagańskiego 40/85a, prezes: Łarysa Warmińska, sekretarz generalny- Borys Dragin)

13. Polonijna Społeczna Organizacja „Dzieci Polski” (Adres: 03164 Kijów, ul. Gen. Naumowa 37a, m. 40, prezes: Wiaczesław Bodrow)

14. Zespół Pieśni i Tańca " Polanie znad Dniepru" (Adres: ul. Salutna 19/4, 04-111 Kijów, prezes: Lesia Jermak, wiceprezes: Eugeniusz Morgulec)

15. Związek Polaków miasta Kijowa (Adres: 04050 Kijów, ul. Glyboczycza 16, biuro 13, prezes - Anna Jurkowska)

16. Związek Przedsiębiorców Polaków Ukrainy (Adres: 01054 Kijów, ul. Dmytriwska 18/24, prezes: Włodzimierz Miedzianowski, wiceprezes: Wiktoria Sobkowa, redaktor naczelna czasopisma "Handel PU" - Olga Molka, kierownik projektu gazety "Wolność i Prawo" - Wiktoria Trofymczuk)

17. Stowarzyszenie Polaków lewego brzegu (Adres : 02 125 Kijów, ul. Perowa 8/32, prezes: Wadim Pokidko, wiceprezes: Swietlana Żurawel)

18. Polsko-Ukraińskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Krynica” (prezes - Stefan Wieloch, wiceprezes: Rostyslav Martyniak, Rostisław Raczynski)

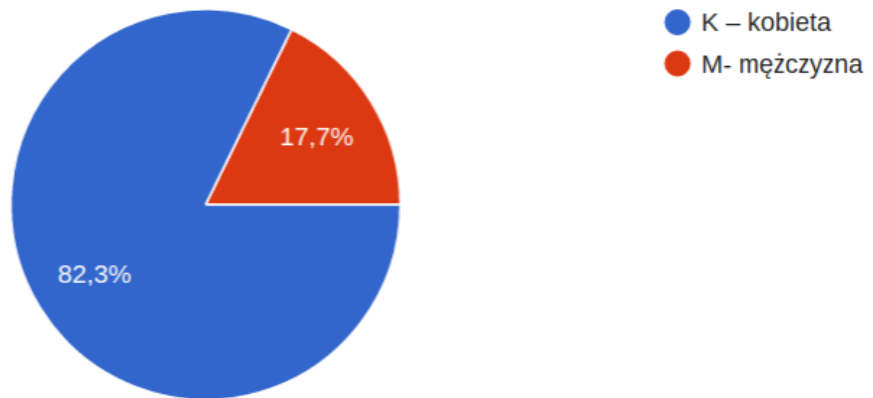
19. Ukraińsko-Polska Rada Medyczna (Adres: Welika Żytomierska 21, of. 2-A, Kijow, prezes: Switłana Jaremczuk, wiceprezes Tetiana Shidłowska)

20. Międzynarodowe Stowarzyszenie Przedsiębiorców Polskich na Ukrainie (MSPPU) (Adres: ul. Rejtarska 9/1, 01030 Kijów, prezes: Piotr Ciarkowski, wiceprezes: Damian Ragan).

Wyniki badań ankietowych

1) Płeć:

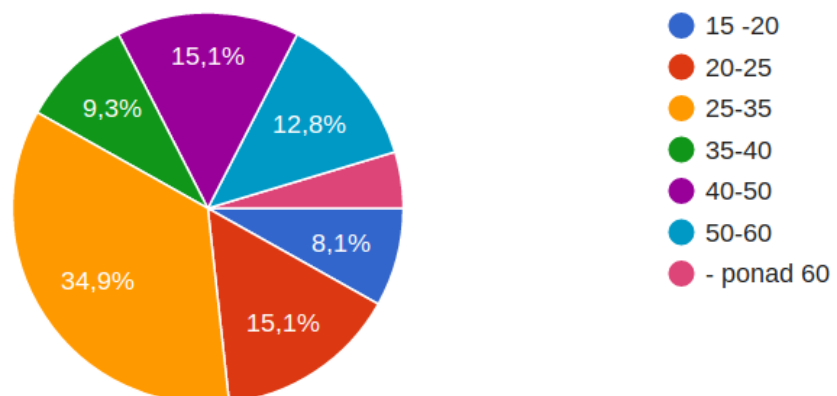
79 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

2) Wiek

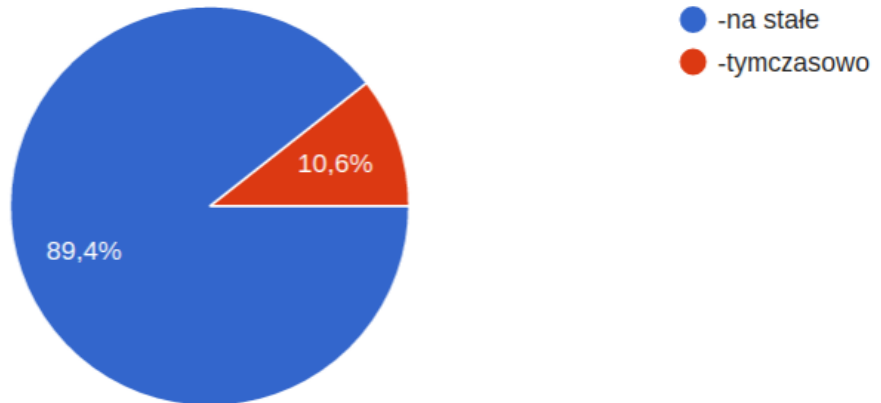
86 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

3) Mieszkam w Kijowie:

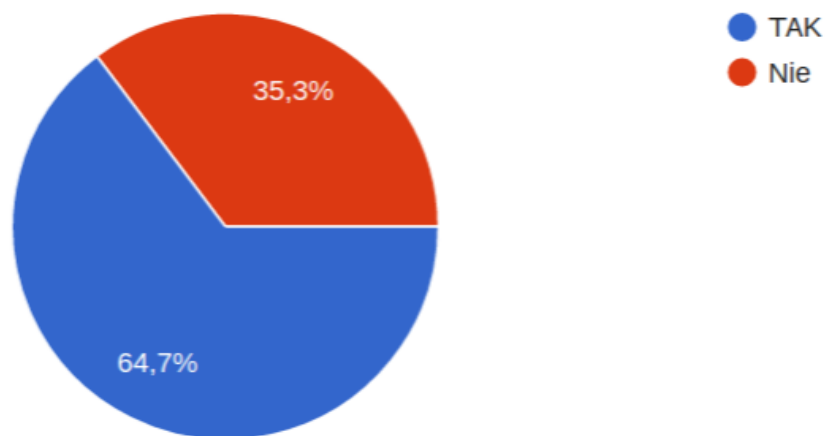
85 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

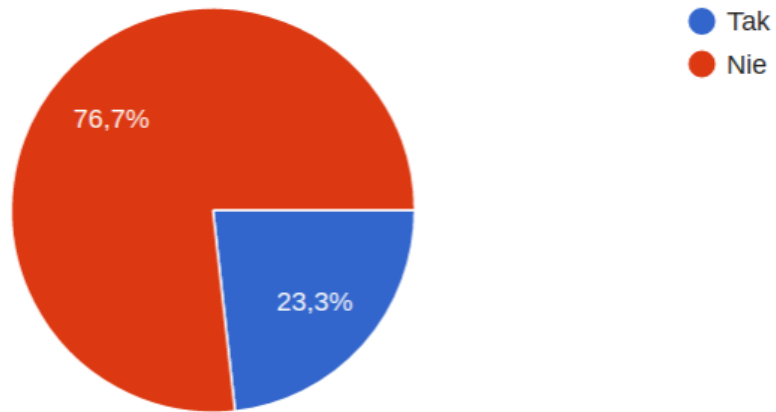
4) Mam polskie korzenie:

85 ОТВЕТОВ

5) Znam język polski z domu rodzinnego:

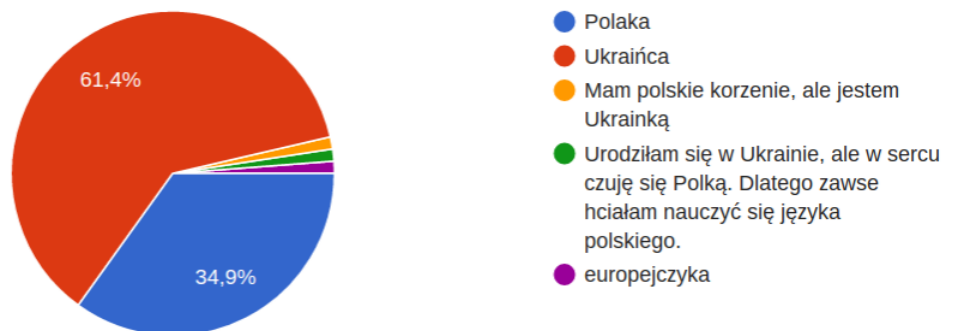
86 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

6) Uważam siebie za:

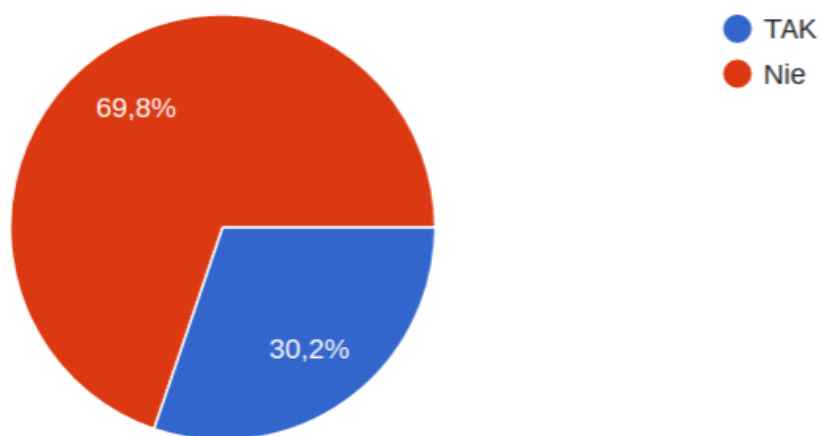
83 ОТВЕТА

Źródło: opracowanie własne

7) Mam Kartę Polaka:

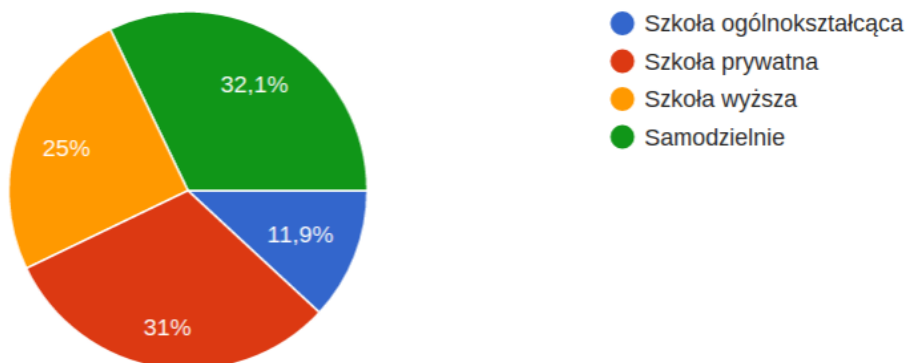
86 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

8) Nauczyłam się polskiego (jeszcze się uczę) w:

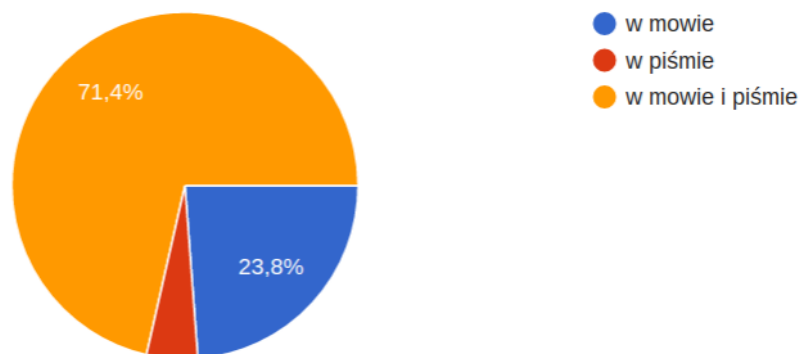
84 ОТВЕТА

Źródło: opracowanie własne

10) Posługuję się językiem polskim

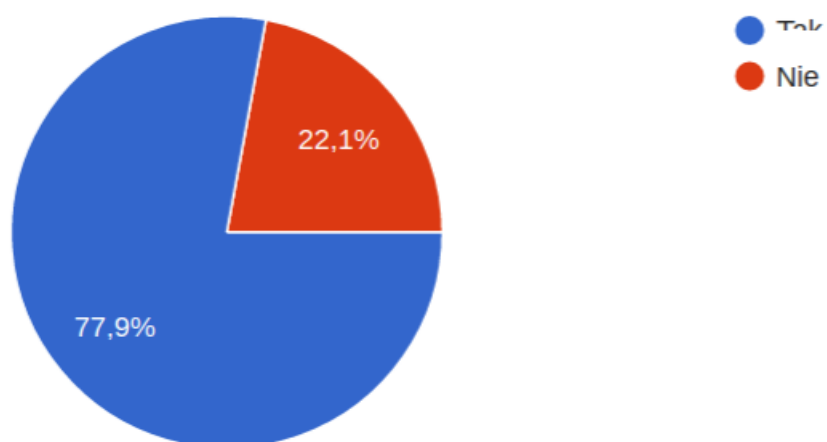
84 ОТВЕТА

Źródło: opracowanie własne

11) Czytam książki po polsku:

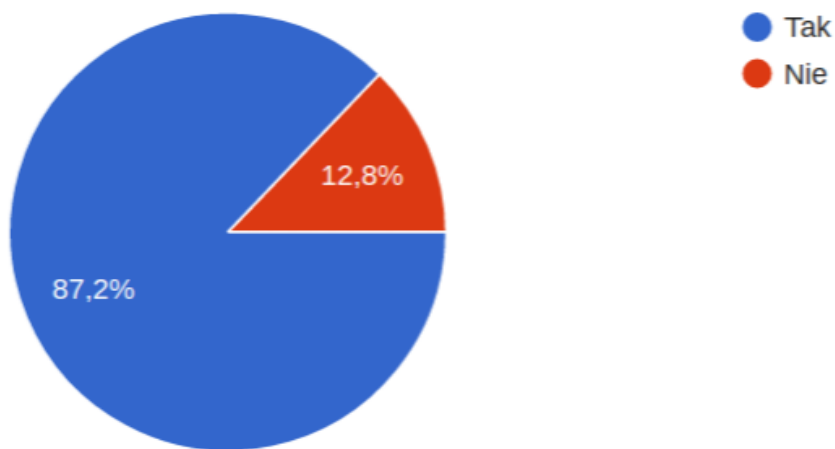
86 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

12) Oglądam polskie filmy i tp:

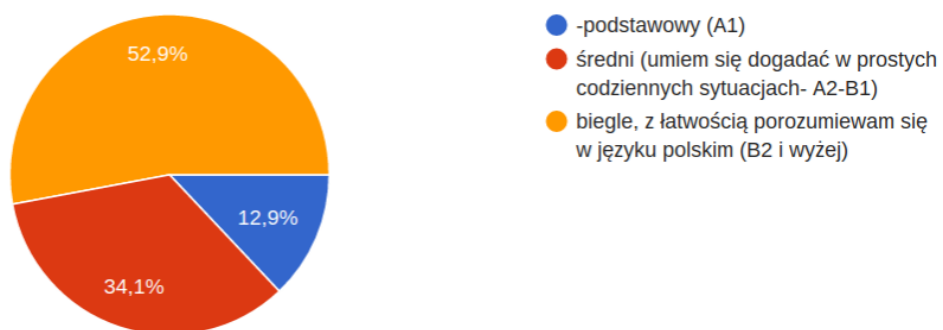
86 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

13) Oceniam swój poziom językowy:

85 ОТВЕТОВ

Źródło: opracowanie własne

Krótką historia liczby Polaków w Kijowie (za ostatnie 120 lat)

Według spisu ludności 1897 liczbę Polaków w mieście szacowano na 24,9 tys. osób (8,5% ogółu mieszkańców). Na przełomie wieków, żyło w Kijowie ponad 35 000 Polaków (1900 rok), liczba ta wzrosła prawie trzykrotnie do roku 1915 i osiągnęła ponad 100 000, co stanowiło 25% ówczesnej populacji Kijowa. Ostatecznie polskość miasta zeszła na stanowisko marginalne po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, kiedy to większość tutejszego polskiego życia inteligenckiego, kulturalnego i przemysłowego przeniosło się w odrodzone granice Polski. Zmiana polityki narodowościowej w połowie lat 30., represje, a następnie II wojna światowa spowodowały 50% ubytek ludności polskiej w mieście i brak oznak działalności polonijnej. Dopiero przemiany lat 80. umożliwiły 10,5 tys. Polaków powołanie Polskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego (przekształconego w Związek Polaków na Ukrainie) i funkcjonującej przy nim biblioteki im. A. Mickiewicza. [3]

Analiza ankiet i ogólne wnioski

Według oficjalnych danych uzyskanych podczas powszechnego spisu ludności, który odbył się na Ukrainie w 2001 roku przynależność do narodu polskiego deklarowało:

- w m. Kijów - 6900 osób
- w obwodzie kijowskim - 2846 osób. [4]

Według tego ostatniego spisu ludności, tylko 7% Polaków Kijowa uznało język polski jako swój ojczysty. Większość (62,7%) uznało język ukraiński jako swój ojczysty i 29,8% - język rosyjski. [5]

Na razie jako główne źródło informacji o narodowościowym składzie ludności mamy tylko Ukraiński Spis Ludności. Jest to bardzo nieaktualne źródło z 2001 roku. Przeprowadzenie nowego Ukraińskiego Spisu Ludności w 2020 roku zaplanowane zostało przez Gabinet Ministrów w 2016 roku. Więc w chwili obecnej nie udało się znaleźć informacji o aktualnej dokładnej ogólnej liczbie osób polskiego pochodzenia w Kijowie. [6]

W badaniu w październiku 2018 roku na terenie Kijowa wzięło udział około 100 osób (Polonia Kijowa w różnym wieku od 15 do 80 lat) i różnej płci (82,3 % kobiet, 17,7 % mężczyzn). Ankiety odesłały 93 osób, więc możemy stwierdzić, że w badaniach uczestniczyło 1,5 % całej populacji polskiej Kijowa (na 2001 rok), co stanowi małą liczbę, ale stanowi próbę uprawniającą do wyciągania pewnych wniosków oraz do snucia pewnych uogólnień. Jak mówił profesor Uniwersytetu Warszawskiego Zygmunt Saloni: nie tak ważny jest korpus badawczy, co jego analiza i opis.

Moje badanie 2018 roku pokazało (około 100 osób, co stanowi 1,5 % Polaków Kijowa według spisu ludności 2001 roku), że 61,4 % ankietowanych kijowian uznało siebie za Ukraińców, 34,9 % za Polaków. Jednocześnie 64,7 % ankietowanych przyznało się do tego, że mają polskie korzenie (35,3 % odpowiednio nie mają polskich korzeni). Z zebranych danych wynika, że z 58 osób, które mają polskie pochodzenie, 32 osoby uznały siebie za Polaków, natomiast 26 osób uznało siebie za Ukraińców. Z nich tylko 23,3 % (21 osób) zna polski z domu rodzinnego, 76,7 % (70 osób) nauczyła się polskiego samodzielnie (34% ankietowanych) albo w różnego rodzaju szkołach (reszta 66 %).

Wśród przyczyn podjęcia nauki języka polskiego wymienione zostały następujące:

- 1) 37,1 % - rozwój osobisty

- 2) 25,8 % - różne przyczyny oprócz studiów, pracy i rozwoju
- 3) 24,7 % - bycie Polakiem
- 4) 5,6% - podróże
- 5) 4,5 % - studia w Polsce
- 6) 2,2 % - praca w Polsce

Pocieszającą informacją jest fakt, iż tylko 6 osób z 93 ankietowanych na pewno planuje wyjechać z Kijowa za granicę, pozostali uczą się języka dla lepszego funkcjonowania w ojczyźnie, nie planując wyjazdów na stałe.

Kartę Polaka ma 30 % (27 osób) ankietowanych. To znaczy, że tylko połowa posiadających polskie pochodzenie (58 osób) mają dokument potwierdzający ich tożsamość narodową.

Połowa kijowskiej Polonii (około 50 osób) oceniła swój poziom językowy jako wysoki (od B2 i wyżej), 32,6% daje sobie radę w dogadywaniu się w prostych codziennych sytuacjach. Ogółem 87% kijowskich Polaków dobrze posługuje się językiem polskim.

Nie ulega wątpliwości, że dla polskiej społeczności Kijowa ważne jest opanowanie języka polskiego, co potwierdzają następujące fakty: 87,2 % ankietowanych regularnie ogląda polskie filmy, 77,9 % czyta polskie książki.

Niestety, z różnych powodów niektórych danych nie udało się uzyskać - na przykład liczby studentów, uczących się w oficjalnych placówkach (Instytut Polski, Uniwersytety).

Po opublikowaniu aktualnych danych Ukraińskiego Spisu Ludności w 2020 roku chciałabym kontynuować moje badania. W przyszłej pracy porównawczej planuję zwiększyć badaną próbę osób do 10% ogólnej liczby Polaków Kijowa.

Bibliografia

1. E. Babbie, Badania społeczne w praktyce, Warszawa 2004, s. 308-310.
2. https://kijow.msz.gov.pl/pl/sprawy_konsularne_i_wizowe/sprawy_polonijne/wspol_z_polakami/organ_mniej/
3. <https://encyklopedia.pwn.pl/materialy-dodatkowe/haslo/Polacy-w-Kijowie;4686896.html>
4. http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/general/language/city_kyiv/
5. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. <https://www.dk.com.ua/>